

Cumhurbaşkanı
Başdanışmanı,
Danışmanı ve Politika
Kurulu Üyesi Olarak
'Kadın'

Doç. Dr. Hatice ALTUNOK

Topluşsal cinsiyet eşitliğinin gelişimi izlenirken siyasal temsil, istihdam, eğitim ve benzeri göstergeler dikkate alınır. Modernleşme sürecinde kadının vatandaş olarak nüfus sayımına dâhil edilmesiyle başlayan var olma mücadelesi, bugün siyaset, eğitim, hukuk, sağlık gibi başka alanlardaki başarılı çalışmalarıyla devam etmektedir. Günümüzde kadının hemen her alandaki temsil düzeyinin yanında, bulunduğu pozisyonların niteliği de incelenmektedir. İnsanlık tarihini kadın ve erkek birlikte üretse de yönetim ve siyaset, erkeklerin iktidar alanı olarak şekillendi. Ancak kadınların yönetim ve siyaset alanına dâhil olma yönündeki çabaları bu alandaki erkek iktidarının büyük ölçüde kırılmasını sağladı.

Sanayileşmeyle birlikte çalışma hayatına daha aktif giren kadın, değişen toplumsal koşullar ve talepler içinde siyaset ve yönetim kademelerinde olmayı başardı.

Türkiye'de kadınlar Cumhuriyetle birlikte bu alanlarda yer almaya başladı. Devlet yönetiminde kadının aktör olmasının ülkemizdeki gelişim seyri için anlamlı olan bazı konularda kadın temsil düzeyi, pozitif yönde değişim göstermektedir.

Kadın temsili açısından çok önemli olan göstergelerden biri, ülkelerin yasama ve yürütme organları içerisindeki değişim düzeyidir. Çünkü bu iki erk aynı zamanda karar verme, politika belirleme ve uygulama açısından ülke ölçeğindeki temel belirleyicilerdir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde ülkemizdeki kadın parlamenter sayısı seçimden seçime artış gösterirken, şimdiye kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne kadın başkan seçilmemiş olduğu düşünülürse bu konuda beklenen seviyede olduğunu söylemek pek mümkün görünmemektedir. Öte yandan yasama organında kadınların ulaşabildiği en üst temsil makamı ise Başkanvekilliği düzeyindedir. Başkanvekilliğinin Meclis Baş-

kanına vekalet etmesi ve bu konuda partilerin daha hassas davranmaları ise olumlu bir seyir olarak değerlendirilebilir.

Konuya yürütme açısından bakıldığında ise, bilindiği gibi önceki hükümet sistemi parlamenter demokrasiyi esas almıştı ki, o sistem içerisinde yürütme iki başlı bir görünümdeydi. Yürütmenin hükümet kanadının başında ise icracı bir başbakan bulunmaktaydı. Türkiye’de 1993-1996 yılları arasında ilk defa Başbakanlık görevinde bir kadın yer aldı. Kamu hizmetlerinin örgütlenme şekli olan bakanlıklarda bakan düzeyinde kadın temsiline düşük olduğu görülmektedir. Yürütmenin idari ayağı açısından konuya bakılırsa 2018’de uygulamadan kaldırılan müsteşar makamında da kadınların temsiline sınırlı kaldığı bilinmektedir. Mülkî idare amiri düzeyi ele alındığında kadın temsiline zayıf olduğu görülmektedir. Yüksek yargı kurumlarına bakıldığında ise bugüne kadar sadece Anayasa Mahkemesi’nde 1, Danıştay’da 3 kadın başkan görev yapmıştır. Danıştay’ın mevcut başkanı da kadındır. Bu kurumlar üye sayıları açısından incelendiğinde de cinsiyet eşitliğinden uzak bir görünüme sahip olduklarını belirtmek gerekir.

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze genel olarak kadın temsili istenilen düzeyde olmamasına rağmen, özellikle 2000’li yıllarla birlikte belirgin bir şekilde temsil düzeyinin arttığı gözlenmektedir. Siyasi partilerde kadınların yer alma isteklerinin artması ve parti yönetimlerinin kadın üye sayılarını arttırmaya çalışması, üniversitelerde kadın araştırma merkezlerinin yaygınlaşması, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün kurulması, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nun kurulması ve kadın istihdamına yönelik çalışmaların ka-

dın temsili konusunda etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Kadınların siyasete katılma ve yönetim kadrolarında yer alma istekleri günümüzde devletin en üst yönetimi düzeyinde de karşılık bulmuştur. Bu bağlamda Cumhurbaşkanının ‘başdanışmanları ve danışmanları’ olarak adlandırılan yakın ekibinde kadınların yer almaya başlaması kamu politikası süreçleri için önemli bir aşamaya işaret etmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar Cumhurbaşkanlığı başdanışman ve danışman kadrosunda kadınların yer alması 2000’li yıllarda başlamıştır. 2007-2014 süresinde başdanışman olarak görev yapanlar arasında kadın sayısı 2’dir. 2014 yılında Cumhurbaşkanı seçilen Recep Tayyip Erdoğan dönemine gelindiğinde ise başdanışman ve danışmanlar arasında kadın sayısında belirgin bir artış yaşandı. 35 başdanışmandan 9’u kadınlardan atandı.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçildi ve 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 3’üncü maddesinde Cumhurbaşkanını Başdanışmanı ve Danışmanına ilişkin düzenlemelere yer verildi. Buna göre; Cumhurbaşkanı, kendisine danışmanlık ve verdiği diğer görevleri yapmak üzere Cumhurbaşkanı Başdanışmanı ve Cumhurbaşkanı Danışmanı atayabilecektir. Bu çerçevede; kadınlar Cumhurbaşkanı başdanışmanı ve danışmanı konumunda görünürlük kazandı. Sayısal görünümüne bakıldığında ise yeni sistemin teşkilat yapısında atanan başdanışmanların 8’inin, danışmanların da 7’sinin kadınlardan atandığı görülmektedir.

1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde kamu politikası sürecinin yeni aktörleri olarak Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları

oluşturuldu. Kararnamenin 20’inci maddesine göre oluşturulan Politika Kurullarının sayısı 9’dur. Bu Kurullar; Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu, Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu, Ekonomi Politikaları Kurulu, Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu, Hukuk Politikaları Kurulu, Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu, Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu, Sosyal Politikalar Kurulu, Yerel Yönetim Politikaları Kurulu’dur. Kurullara atanan 77 üyenin 19’unu kadınlar oluşturmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı başdanışmanı, danışmanı ve Cumhurbaşkanlığı politika kurulu üyesi olarak kadınların etkin yönetim kademelerinde görev alması, devlet başkanlığının işleyişini yönlendirme, politika belirleme, uygulama ve değerlendirme gibi süreçlerin kadının aktör olmasına imkân verecek nitelikte şekillenmeye başladığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Kadının kendisine yazılan cinsiyet rollerini aşarak güvenlikten teknolojiye, ekonomiden turizme kadar tüm alanlarda yer alması büyük önem taşımakla birlikte, kamusal alanda karar alma ya da kararların şekillenmesini etkileyen konularda yer alması ayrı bir öneme sahiptir. Başta kadın politikaları olmak üzere tüm alanlarda kadın temsiline artması hem bu mekanizmalarda cinsiyet dağılımının dengelenmesi ve kadının konunun güçlenmesi açısından, hem de toplumun genelini ilgilendiren konularda farklı bir bakış açısının yer alması açısından önemli bir yönlendirici etkiye sahip olabilecektir.

Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanı, Danışmanı ve Politika Kurulu Üyesi konumunda kadın temsiline artması Cumhurbaşkanının liderlik vizyonundan kaynaklanan bir tercih olarak yansımakla kalmayıp, bu durumun ulusal ve uluslararası toplumsal cinsiyet eşitliği göstergelerine olumlu yansımalarının olacağı açıktır.